

BİLGİLİKSİ
DERİBİLİM SÖZLÜĞÜ
CİLT I

Prof. Dr. Ali Tahsin GÜNEŞ

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7409-67-4 (1.c)

978-625-7409-66-7 (Tk)

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Kitap Adı

Bilgiliksi Deribilim Sözlüğü Cilt I

Baskı ve Cilt

Özyurt Matbaacılık

Yazar

Prof. Dr. Ali Tahsin GÜNEŞ

Bisac Code

MED020000

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

DOI

10.37609/akya.260

UYARI

Bu üründe yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. *Akademisyen Kitabevi* ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşturmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. *Akademisyen Kitabevi* ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve cihazlarda yaralanma ve/veya hasarlarından sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kontraendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan güncel ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanak oluşturmaları, hekimin kendi sorumluluğundadır.

Akademisyen Kitabevi, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özelleştirmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

*Tıp ekininin geçmişte ilk çiçeklendiği
Ege topraklarında yazılan bu bilgiliksi sözlüğü,*

*deribilim dilinin uluslararası inceliklerini
işleyen, Türkçe karşılıklarla varsıllaşan,
terimlerin ve dalımıza emeği
geçmiş kişilerin adlarının doğru kullanımını
sağlayan yapısıyla
deribilimcimize ve dilimize
yararlı olması dileğiyle,*

*uzun yıllar süren çalışmalarımı hep desteklemiş olan
değerli eşim Sevim GÜNEŞ ile
oğullarım Sadi Kor GÜNEŞ ve Orkan GÜNEŞ'e
adıyorum.*

*Prof. Dr. Ali Tahsin GÜNEŞ
İZMİR, 2021*

ÖNSÖZ

Türkçe diye bir dil varsa, bu dilin söyleyemediği söz olamaz. Her yabancı sözcüğün Türkçe eşanlamlılarını bulmak, seçip kullanmak, en azından bunun bilincine varmak anadilimize karşı borcumuz ve sorumluluğumuzdur. Türkçe yaşayan ve güçlü bir dildir. İşletilirse, Türkçe’de karşılığı bulunamayacak söz yoktur. Ulu önder **Mustafa Kemal ATATÜRK** ile başlamış olan ve Türkçe’yi çağdaş uygarlığın (bilim, sanat, teknik vb.) tüm gereklerini karşılayacak bir dil yapmayı amaçlayan “**Türkçe Dil devrimi**” günümüzde de sürüp gitmektedir. Bu süreçte yer almaya çalışan bu bilgiksiz sözlükte, “Türkçe ile söylenemeyecek söz, karşılığı bulunamayacak terim yoktur” anlayışıyla “her yabancı terimin Türkçe bir sözcükle karşılanması” ilkesi uygulanmıştır.

Uluslararası tıp bilgisini ve terimlerini sahiplenebilmek için klasik tıp kültürünün ve tıp dilinin temelini oluşturan Latince’ye değer verip ondan yararlanmak gereklidir. Tüm büyük batı tıp dillerinin yararlandığı gibi Türk tıbbı da Latince’den doğrudan yararlanabilmeli ve böylelikle aracı olan batı dillerinin dilimize olan etkisi gereksiz kılınmalıdır. Latince tıp dilinin Türkçe’ye ödünçlenme kurallarının şimdiye dek belirlenememiş ve bir sistem kurulamamış olması tarihsel bir zaafımız olarak değerlendirilebilir. Bunun nedeni de yurdumuzda Latince’nin tıptaki öneminin, günümüzde dahi kavranamamış olmasıdır. Köken dilden alınmadan yapılan ödünçlemeler bilimsel dil sistemimizin oluşmasını engellemiş ve bu systemsizlik tıp dilimizdeki kaotik durumu ortaya çıkarmıştır. Bu bilgiksiz sözlükte başat ilke, uluslararası terim dilini oluşturan Latince sözcüklerin Türkçe’ye doğrudan ödünçlenmesi ve ayrıca Almanca, Fransızca, İngilizce vb. biçimleriyle dilimize yerleşmiş Latince kökenli terimlerin de Latince asıllarına gidilerek yine Latince üzerinden yeniden ödünçlenmesidir.

Bu sözlüğün temelini 1984’te başlayan, **DEÜTF Dermatoloji Anabilim Dalı** ve ardından **Türkiye Dermatovenereoloji Derneği** bünyesindeki bilimsel etkileşimlerle çiçeklenen ilhamlar, öneriler, denemeler ve geribildirimler aracılığıyla elde edilen ve sürekli sınama ve deneyimlerle 37 yıl süren bir birikimin sonuçları oluşturmaktadır. Bu bilgiksiz sözlük ile Latince bir terimin doğru yazılışını, okunuşunu ve Türkçe karşılığını bilme, yok ise bulma, türetme ve bunları deribilim topluluğuyla paylaşma hakkımı kullanmış bulunuyorum.

Bu bilgiksiz sözlükte uluslararası ve ulusal deribilim yazınının tüm varsıllığı elden geldiğince yansıtılmak istenmiş, dolayısıyla genel kültürün hem uluslararası hem de ulusal ağırlığı öne çıkmıştır. Sonuçta, deribilim gereksinimlerine yönelik olarak oluşturulmak istenen çalışma, tarih, söylence, coğrafya vb. bilgi birikimleri nedeniyle bir “genel kültür sözlüğü” görünümü de kazanmıştır. Ayrıca belli terimler (Örn. belirgiler, genel belirtiler) diğer dallarla kesiştiğinden deribilim dışına taşmalar da oluşarak ereklenmese de bir “genel tıp” ağırlığı ortaya çıkmıştır.

“Şansa terk edilmiş, çalınca bir bolluk içinde çoğalmaya bırakılmış, zamanın ve modanın zulmüne terk edilmiş, cehaletin fesadı ve yeniliğin kapisleri karşısında savunmasız kalmış” sözcükleri toplayıp, sözlük, hele bir tıp sözlüğü, hele de Türkçe özgün bir tıp sözlüğü yazmak kolay iş değildir. Yurdumuzda bu bağlamda pek çok kişi değerli emekler vermiş, ancak **Şefik İbrahim İŞÇİL** ile **Ali Ulvi ELÖVE’nin** ve **Süreyya ÜLKER’in** ayrıntılı ve özgün büyük tıp sözlüklerinin dışında anayapıt ortaya konamamıştır.

Yazımı 27 yıl sürmüş olan bu ansiklopedik sözlüğün, deribilim üstdilinde var olan uluslararası kültürün varsıllığını birlikte işlemek, uluslararası tıp dilinin tabanını oluşturan Latince’ye gereken ağırlığı vermek ve Türkçe’nin bu varsıllıklarla örgülenmesini sağlamak ereğine belli bir ölçüde ulaşmış olduğunu umuyorum. Çalışmanın deribilimle ilgili tıp öğrencileri, araştırma görevlileri, uzmanlar ve en önemlisi de eğitim-öğretim görevini uğraşarak seçen akademisyenler için bir başvuru kaynağı oluşturmasını ve Türkdilli deribilim dünyamıza da yararlı olmasını diliyorum.

Bu bilgiksiz sözlük ile ilgili çalışmalarım, Türkçe kaynak aramamda desteklerini esirgemeyen Ege Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Kürsüsü başkanı **Prof. Dr. Ali Haydar BAYAT’ı** (1941-2006); Fransızca sözcük seçimi konusunda emeklerini esirgemeyen **Elif DOĞAN’ı** (1989 -2015); Latince dilbilgisi ve sözcük seçimi konularındaki yardımları ve verdiği büyük emeklerden ötürü Chiesa Del Santa Rosario Alsancak Katolik Kilisesi’nin Domenikan Başrahibi **Stefano NEGRO’yu** (Alpaslan BALCIER) (1948-2016) şükranla anarken Domenikan Rahip **Dr. Giovanni BERTELE’ye** de katkıları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Ali Tahsin GÜNEŞ

İzmir, 2021

İÇİNDEKİLER

1.	GİRİŞ	1-44
1.1.	BİLGİLİKSİ SÖZLÜĞÜN EREKLERİ	1-3
1.2.	TIP DİLİNİN GEÇMİŞİ VE GÜNCELİ	4-13
1.2.1.	Uluslararası tıp dilinin durumu	4
1.2.2.	Türk tıp dilinin durumu	5-13
1.2.2.1.	Birinci sorun: Ödünçlemeler	5-8
1.2.2.2.	İkinci sorun: Öztürkçe karşılıklar	9-13
1.3.	TIP DİLİNİN TÜRKÇE'YE ÖDÜNÇLENMESİ	14-44
1.3.1.	Latince: Ödünçlenecek uluslarüstü tıp dili	14-16
1.3.2.	Latince'yi Türkçe'ye doğrudan ödünçleme	17-44
1.3.2.1.	Latince'yi ödünçleme basamakları	17-19
1.3.2.2.	Latince'yi ödünçleme genel ilkeleri	19-22
	a. Yazaç değişimi ve eklenmesi	19-21
	b. Kısaltmalar	21-22
1.3.2.3.	Latince yazaçlara ve Türkçe ödünçleme yazaçlarına genel bakış	23-44
2.	BİLGİLİKSİ SÖZLÜKLE İLGİLİ BİLGİLER	45-66
2.1.	KISALTMALAR	45-48
2.2.	İMLER	52-55
2.3.	BAŞLAM BÖLÜMLERİ	56-58
2.4.	YARARLANILAN YAYINLAR	59-66
3.	BİLGİLİKSİ SÖZLÜK	67-2530
4.	DİZİN (İngilizce-Türkçe)	2531-2677